„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 181. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 23. НОВЕМБРА (5. ДЕКЕМБРА) 1877. ГОДИНА XII.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

ЦЕТИЊЕ 20. новембра. 18. и 19. бој између три турске оклопнице и фортице Волујинце. Добивши оклопнице неколико јакијех удараца, измакоше.

ИЗМЕЂУ НЕМАЧКЕ И АУСТРО-УГАРСКЕ.

Рат на истоку разбистриће и одношаје између Немачке и Аустро-Угарске, другим речима, изнеће на видик, колико је трајно оно пријатељство, које је после Садове настануло између ове две суседне монархије. Бизмарк је знао вешто уплести, да Аустро-Угарска после краљевградачке катастрофе непостане сталан непријатељ Немачкој, који ће се у заседи опорављати и одатле вребати згоду, да на Немачку с бока нападне у опасном тренутку по исту државу. Док је Бајст био државни канцелар и док Француска не беше сломљена, дотле се у Бечу ипомишљало на освету за Краљевградац. Кад је пак гроф Андраши преузео државну крму, Аустро-Угарска се све више приближавала Немачкој, дотле, док није ушла у такозвани тројецарски савез. Бизмарк је привлачењем Аустро-Угарске у тај савез постигао то, да се осигурао од нападаја с те стране за време, кад узбуде морао на опрезу бити према Француској. Бизмарк је с тога настојавао, да тројецарска свеза што тешња буде и с тога је и Италију увукао у комбинацију као државу, која ће с југа подупрети, да се зграда тројецарског савеза несруши пре времена. Бизмарк је тако делајући помишљао на тежиште европске међународне политике и тако се старао, да то тежиште остане на источној Европи. Андраши пак пристао је у ту свезу у своме мађарском самопоуздању, надајући се зар, да ће својим лепим очима очарати Бизмарка и тим путем олабавити његово тесно пријатељство са Русијом. Андраши као Мађар није помишљао толико на углед Аустрије, којој као побеђеној није пристојало, да носи скут својег победиоца. Андраши је више мислио на Вилагош и освету за њ, те је с тога пристао у северно друштво, мислећи е ће тако најбоље моћи контролисати радњу онога, којег је сматрао као свог природног противника.

Како је пукла херцеговачка пушка, како је мир европски „висио о диљци Пеке Павловића,“ одма се почело сумњати у трајност тог северног савеза, почело се зборити, како тиме наступа доба тешког кушања. Крвава источна војна, која се ево већ трећа година повија, била је проба за тројни савез царева. До сада је тај савез којекако пробу издржао. Истина њему за љубав било је од стране славенске много политичног ратовања, и може се рећи, да је тај савез, успостављен рад одржања европског мира, највише допринео, те је ратни развитак на истоку тако споро и тако крваво текао. Но покрај свег тога, што су неке уступке чињене рад тога савеза, аустро-угарским државницима почињао је несносан бивати тај савез. Андраши је почео осећати, да је сувише чврст тај загрљај Бизмарков, да га почиње гушити и да му спречава сваку слободу акције. Тај одношај све несноснијим постајаше, што се звезда отоманске царевине више западу своме клонила. Видеше ти државници, да се на истоку крваво решење доноси а без њихова суделовања, те их поче немир да спопада. Андраши спремајући освету за Вилагош поче у срцу зепсти, да сам недоживи нови дипломатски Вилагош.

Та је стрепња још већег маха обухватила, кад је све више почело на видик да излази — непомућено, најчвршће немачко руско пријатељство. У Берлину отворено изрекоше, да је сепаратни мир између Русије и Турске без сутицаја европског најкраћи и најприроднији пут, којим се до коначног решења источног заплета долази. Толико признање свршеног чина и будућих извесних победа руских морало је подрмати живце у бечко-пештанских политичара. Но како немогу никуд из жељезног Бизмарковог загрљаја, то су покушали, да се бар очима и погледом разговоре с оном групом европских држава, које хохе стару непромењену Европу. Бечка „Преса“ написа чланак о Француској и Мак-Махону, који ће се рад свог одржања морати активно уплести у источни заплет овај. Тим је тај лист тео, не да пријатељски опомене Бизмарка на ту околност, него да му прстом покаже његову слабу страну — Ахилову пету, а та је његов одношај напрема Француској. Том потајном претњом тела су господа бечка да изнуде какав код уступак од Бизмарка у корист своју а на рачун Русије и Славенства.

Бизмарк, какав је, нетеде разумети ту шалу, него се пожури у берлинском листу „Национал-цајтунг“ названом са достојним одговором. Ту се чита лекција овој монархији, па јој се између осталог вели, да је она држава на рђавом темељу, чије друштво нетражи и неналази у себи самом начела свог опстанка. Аустрија се поуздавала у Француску, па је то довело на ивицу пропасти. Ако би Аустрија и данас тим путем пошла, то би сред големих потреса за њу наступио онај несретни дан, кад би се обистинило оно, да би, место једног животног питања на истоку, дошла два питања на среду. Другим речима поручује се из Берлина у Беч ово: Не шалите се главом и небркајте Француску у овај источни заплет, јер ћемо тада морати и ми престати са досадањом нам несебичношћу!

На ту буквицу одговорио је „Пестер Лојд.“ Наравно као орган Андрашијев, он пере руке у невиност, па каже, да он с Андрашијем немисли без Немачке ил против Немачке поступати у источном питању. Та Андраши је добар и попустљив, он ето пристаје и на сепаратан мир између Русије и Турске. Ал, вели, имаде многих, врло многих, који неделе то Андрашијево мишљење, који неувиђају шта ли добра имаде од превласти, коју данас Немачка са Русијом над Европом врши. Ти многобројни радо би за раније, што пре и док не буде доцкан, да се отресу тог загушљивог немачког загрљаја, ради би, да сруше немачко-руску превласт, као што је срушена некадања аустријска и потоња француска превласт, ма да обе последње имадоше некога разлога на опстанак. Тако вели Андрашијева труба и то са неким нагласком, као да многи тако мисле. Тај лист заборавио је по томе да каже, у чије онда име води гроф Андраши аустро-угарску спољну политику? Кад су многи, врло многи Мађари против досадање му политике, и кад је ту и опозиционо Словенство, онда шта држи Андрашија на крми. Трпели га Мађари зато, што знају, да и он друкче мисли, но што твори? То су питања, на која би вредно било да „парламентарна“ влада одговора даде. Андраши или је неискрен према тројецарском савезу, или према својим земљацима. Ако тројецарски троножац опантави на једној страни, Бизмарк ће се побринути, да га са те стране Италијом подупре. Али какву гаранцију имаду Мађари, да ће Андраши спровести брод кроз Сцилу и Харивду, да ће до краја остати веран мађарској политици?

Дволичност Андрашијеве источне политике много носи на души. Та је политика изазвала најзад и овај рат на перу између Немачке и ове монархије. Хоће ли се изврсти отуд и прави рат са недогледним посљедицама, то ће скоро време показати. У таком случају уродила би Андрашијева политика својим достојним плодом. Свакако је за пријатеље народне слободе на истоку утешно, што је Немачка одсудно на руској страни. Остало ће сљедити, та овако, та онако.

Са бојног поља.

Петроград 14. новембра. (Нар. доп.) (*Још и опет о Карсу. Положај у Малој Азији и наш задатак.*) Ја морам опет да започнем с Карсом. Извештаји, који отуда непрекидно стижу у допуну пређашњима, толико су важни, да би било грешно, пропустити их, прећутати и не обзнанити их и нашем свету.

По последњој званичној депеши из Карса 11. ов. м. гарнизон Карса имао је 32 батаљона пешадије, 2400 артиљерије и 1 бригаду регуларне коњарије. Осим рањеника нађених по болницама, узето је у ропство 17.000 људи, међ којима има 5 паша и 800 официра. Код нас је убијено: 1 ђенерал, 30 официра и 469 војника; а рањено и контужено: 43 офиц. и 1790 војника. Турака је пало 7000. План јуриша на Карс саставио је ђенерал Лорис-Меликов, те њему у главноме и приписују славу завојевања Карса. Али је без сумње тај план могла извршити само лавовска храброст руских војника и оно високо одушевлење и самопрегорење, с којим су се они пењали на стрмене стене, валове и зидове, те скакали у шанчеве и парапете, да приморају Турке, који су се такође очајнички бранили, на предају. Другога дана после освојења велики кнез Михаил Николајевић ушао је у град, где су га среле војске са руском химном: „Боже, царја храни“ и узвицима: „ура!“ Код сами врата дочекао га је ђен. Лорис-Меликов и предао кључеве од града. Веле, да ће ђенерал Лазарев бити назначен за команданта Карса. Лорис-Меликов је постављен за заповедника над свом војском која опседа Ерзерум и већ је се кренуо са 15.000 из Карса пут Ерзерума.

Пад Карса изазвао је по Русији ретку радост. На све стране сваки је давао, како је умео, израза своме осећању. Овде је се одмах другог дана после прве вести о освојењу Карса појавио нови марш: „Ура! Карс је наш,“ састављен младим једним композитором. У Цариграду пак, веле, да је вест о судбини Карса узбудила незадовољство и раздор међ пашама. Уз то додају, да је војени министар саветовао султану, да развије барјак пророков и да позове све правоверне, да штите свога калифа, но султан је, кажу, одклонио све то и рекао, да ће он то учинити тек после пада Ерзерума. Ако је све ово истина, ми се надамо, да султан неће онда дуго остати на миру. У осталом вести из Цариграда тако су збркане, да им је тешко ући у крај. Тамо једни желе мира, други рата до крајности. Улеме састављају адрес султану, да га моле, да не позива натраг војску све док не побије „бутун-ђауриј.“ „Највећи Турчин“ Митад-паша, веле, послао је такође султану свој савет, да продужи рат до послетка. Ал у исто доба причају, да је турски посланик у Бечу молио аустријску владу за посредништво и да је он добио одговор од ње, готово онаки исти, какав је принц Рајс у Цариграду дао порти на подобну молбу. Само што је овај одговор мало пријатнији за Турке, јер им оставља бар наду на нечије посредовање. „За сада још није настало време за посредовање“ — то је, по причању, смисао одговора, што га је добио честити ефендија у Бечу. Дакле тако време још може настати, и Турци се теше. Утопљеник се и за сламку хвата.

Но ма како се Турци тешили, ма колико софте и улеме довикивале султану, да желе продужење рата, свакојако тешко је допустити, да они то збиљски и искрено говоре. Они ће сигурно исто тако добро знати, као и ми, да је продужење рата бар на азијатском бојишту за Турке ствар немогућна. Карс, Ардахан и све пространство земље, ограничено линијом, која иде од Ахалциха на Ардахан, Олту, Ерзерум, Дијадин и Александрополь, сада је у руским рукама; Муктарова војска готово са свим уништена; преко 25,000 војника турских у ропству. И на целом азијатском бојишту остао је не дарнут Дервиш паша у Батуму са 20.000 људи. Но положај је његов такав, да се он може са том војском бранити за неко време, но предузети офензиву, није могућс с његове стране. Даље остаје у Ерзеруму и његовој околини још можда 20 или 30 хиљада турске војске у Азији и то је готово све, (осим башибозука и Черкеза, којих нема много) што су Турци оставили и што остаје Русима још да савладају у Азији, па да буду са свим готови с Јерменском. Истина веле, да је из Цариграда послато у Трапесунт 10 хиљада војника и да су покренуте још све слободне војске из Дијарбекира, Сирије и Арапске, даље, да се једнако купе нови рекрути, но кад ће покренуте војске стићи на бојиште и кад ће рекрути бити кадри да уделују у рату и да ратују са старим регуларним армијама, то су питања о којима Турци ваља мало озбиљније да поразмисле. Сада је већ ђенерал Хајман опколио Ерзерум са три стране, а кад му још стигне помоћ, што иде из Карса, онда ће он пунце цернирати Ерзерум и принудити га бомбардовањем на предају или узети на јуриш, као и Карс што је увет. Све, што се од 3 окт. па овамо догодило на азијатском бојишту сведочи нам најјасније, да руски ђенерали умеју лепо користовати се својим победама и да знају брзо и енергички вршити свој посао. Да се неваромо сведочи нам већ и то, што је Муктар-паша писмено позван, да преда Ерзерум, те да поштеди узалудно проливање крви и да спасе варош од штете, која ће јој се нанети бомбардовањем. Он понуду примио није. Али се из тога свакојако види, да Руси под Ерзерумом продужавају енергички свој посао, да доврше са свим оно што је започето онако дивно 3. окт. т. ј. да униште и последње остатке турске војске у Јерменској.

К.

Петроград 15. новембра. (Нар. доп.) (*Јевропско бојиште око Плевне. Рекогносцирање Етропоља. Заузимање турских позиција код села Правец. Пад Етропоља.*) Пратећи догађаје на азијском бојишту ми смо готово заборавили на борбу у Јевропи, у Бугарској, и поодавно већ нисмо спомињали, шта се тамо ради. Међу тим у последње доба и тамо се опажа живље кретање и збивају се догађаји, које не треба пропуштати ћутке.

Осман-паша окружен двојним жељезним кругом руске и румунске војске, уморен глађу и дошав до очајања, што му нико помоћи не може, ступио је најзад већ у преговоре о капитулацији, о предаји. Преговори се воде полако и тихо, но све до сада нису имали никаквих практичких резултата. Парламентар турски са подробним условима о предаји Плевне био је у руском стану и вратио се натраг. Услови, које је Осман-паша нудио, Руси нису примили. Осман-паша је сигурно уображавао, да може правити погодбу и стављати услове, каке хоће. Но он се мало преварио. Сад шта му остаје? Једно од двога: или да на ново нуди предају но под сасвим другим условима, који ће ваљда бити примљени; или да проба продрети ма на коју страну кроз ланац, који га опасује са свију страна. Последње је ствар врло ризикована и тешто је се на њу решити. Али очајање и положај без сваког другог излаза могу принудити Осман-пашу, да се реши и на такав поступак, ма да би се он потпунце равнао самоубијству.

Но ма како се Осман паша решио, свакојако ће руска војска достигнути своју циљ под Плевном, т. ј. овладаће не само Плевном, него и оним материјалом, који се у Плевни и око Плевне налази, топовима, пушкама, муницијом и лишиће Султана и његову владу знатнога дела војске, те тиме си олакшати даље напредовање...

Мехмед-Али-паша се спрема, истина, да избави бајаги Османа. Али већ тај факт, што је Осман паша започео преговоре о капитулацији сведочи најочигледније, да се и сами Турци не надају, е ће Мехмед-Алија моћи извршити наметнуту му мисију.

Руси су се на друму Плевнанско-софијском тако утврдили и уредили, да Мехмед-Алија не би могао учинити ништа, и кад би имао страшну силу од 100 и више хиљада. А са 40—50 хиљада, као што он има, не може он ни мислити на спасење Османа и Плевне, тим више, што Руси још једнако шире свој рајон и већма се приближују Софији. Мехмед-Алија није у стању, да обустави и прекрати руско помицање даље у унутрашњост, а камо ли да ће моћи спасти Османа.

Кратак преглед онога, што је у последње дане учињено тамо, показаће најбоље, како стоји руска сила према Мехмед-Алији. Почећемо с рекогносцировке Етропоља, која је учињена још 31. октобра дивизијом казанских драгуна су 2 батаљона псковског пука и двема козачким сатнијама. Кад су се наши јунаци приближили Етропољу и започели чарку, Турци се дотле збуне и уплаше, да су се већ спремили били бегати у Орханију. Но начеоник наших трупа видећи, да наступа мрак и да непријатељу може лако доћи јака помоћ, не реши се да са тако малом силом заузима варош, него заповеди, да се одступи натраг к Луковици, пошто је у осталом испунио свој задатак, т. ј. развидио и разазнао, какве су силе у непријатеља и како су оне разређене. Турци опазивши да наши одступају, обадре се и пусте своју коњарију око 200 људи у потеру за нашима. Но 2. и 3. рота 11. псков. пука, засевши у заседу, дочека их и истреби готово све до једнога. Одмах за тим науме наши, освојити Етропоље. Но ради тога и ради сигурности ваљало је узети најпре јаке турске позиције међ Етропољем и Орханијом код села Правец, позиције, с који су Турци могли чинити доста пакости Етропољу, и без којих и само заузимање Етропоља не би имало ни-

какве практичне вредности. Овај задатак извршен је 11. новембра. После страшне дводневне борбе са природом и непријатељем војске наше под заповедништвом грофа Шувалова заузеле су тешко доступну и јако утврђену турску позију Правец. Подробности о овој ужасној борби представљају нам ретке примере дурашности, издржљивости, непоколебљивости и неодступања испред каквих тегоба, рускога војника. Цео целцати дан 10. и 11. нов. војници оком тренули нису, имали су да једу само бешкота и целих 49 сахата с тиме провели у ватри. Да би одвукли пажњу турске војске која се налази у Орханији и Етропољу, наше војске из Враце правиле су демонстртције и кренуле су на Орханију обадвема обалама Искера у колонама на Етропољ. Међу тим главни удар Турцима у Правецу спремљен је на левом крилу и с леђа. Обходна колона ђен. Рауха кренула се још 9. нов. из јутра, да заиђе Турцима за леђа. Прошав кроз страшне планинске клапце и провалије, правећи и пробијајући себи пут динамитом и вукући на рукама артиљерију, она је после 49 сах. страшнога непрекидног боја и невероватних тегоба, попела се на леви фланг недоступне турске позиције 12. нов. у подне. Турци су тада окренули леђа и бежали су праћени целом кишом граната, које је за њима бацала артиљерија грофа Шувалова, колона Рауха при свем свом умору пустила се у потеру за Турцима и јурила их је до 5 сах. по подне, када је мрак већ сакрио бежећег непријатеља. Војске су наше заузеле дакле са таким невероватним тешкоћама позицију и 12. нов. помакле су се по орханском друму готово до Лажени. У колони Рауха били су Семеновци, стрелци Његовог Величанства.

А одмах за тим је морао пасти и Етропољ. Телеграм главно-командујућега из Богота од 13. нов. јавља већ, да је 12. нов. у 6 сахата у вече град Етропољ узет на јуриш колонама принца Олденбуршог и флигел-ађутанта Љубовицког под опћим заповедништвом ђенерала Дандевиља, нашега познаника београдског, који је прошле године као пуномоћник петрогр. слов. комитета пробавио у Србији цела 4 мес. радећи и дању и ноћу на опћој ствари. Војске су и овде имаде да савладају страшне препреке, које им је истављала сама природа. Турци су бегали у великом беспоретку. За њима у потеру били су послати наши драгуни.

На такав начин наша војска све више и више очишћава себи пута к Софији. Мехмед Алија не може да заустави то наше напредовање. Још ће мање он моћи помоћи Осману у Плевни. Због тога ми још и сада можемо гледати на Плевну као на место заузето нашом војском. Плевни су дани избројани. **К.**

(*Турска молитва.*) Како се Муја нашао у невољи од Москова, те види, да му неће помоћи ни бездеља башибозука и Черкеса, ни фунте Цона Була, то се у самртном часу обраћа своме Алаху, вапијући за помоћи. Шеих-ул-Ислам саставио је молитву, коју правоверни имају читати по свим џамијама отоманског царства, да их Алах избави од „Москов-ђаура“, „шејтан-ђаура“, „пезевенк-ђаура“ и свих других „ђаура“. Из самог текста молитве видеће читаоци, да ли то личи на молитву или на друго што, чему не ћемо да дамо правог имена. Доста, да је та „молитва“ изазвала у целом образованом свету тако гнушање, да се висока порта нашла у невољи, те није имала куд, него ју је морала званично опровргти, тобож није истинита. По „Колинским новинама“ овако гласи та „молитва“:

Милостиви боже! смилуј се на нас и заштити нас, твој верни народ. Боже свемогући! не поштеди неверника. Боже добри! оснажи десницу Османа. Твојом свемогућном десницом сатри гордост и неверу безбожника. Благослов божји и његова пророка нека је на свим верима!

О боже! оснажи твог слугу султана, главу твог изабраног народа. Заштити нас и нашу земљу и сатри с лица земље све неверике, који су зарастили на нас и на твоју свету и једину праву веру.

Свемогући боже! затри траг безбожним Русима, безбожним Бугарима и Грцима, који лутају по тминама безбожништва, као што се свиње каљужају у калу, и који се усудише, дићи руку на твој верни народ и твог пророка Мухамеда. Раскини њихов савез, разби њихове чете, поломи њихово оружје, издесетај (децимирај) њихове редове, сломи им снагу и стрмоглави их у дно пакла.

Излиј на њих целу твоју срџбу и твој гњев и казни их, као што си досле казнио све твоје непријатеље.

Скучи главу њихова владара, раскопај им тврђаве, сломи и уништи њихову моћ. Учини, да им деца остану сирочадма, жене им удовицама, мајке им сурвај у највећу беду, помути им памет.

О боже! затри сваки траг на земљи Москову, Грку и Франку (Јевропљанину), који је њихов савезник, и сваком оном, који осећа за њих. Излиј на њих безброј несреће; постали жртва твог страшног гњева; стаманила их ватра, поток, потоп, вешала, куга, глад и потрес; твоји зли анђели истребили житеље њихових градова; све те безбожнике, који хоће да нам науде, болест узела у свим њиховим удовима с њиховим женама и децом, снашле их све муке. Ударци твоје срџбе и гњева падали на њихове главе, као туча. И они и њихово благо постали плијенком оних, који верују у тебе и у твог пророка Мухамеда. С овима нека буде милост и благослов Алаха!

(*Руски успех у бројевима.*) „Руски мир“ саставио је преглед досле отетих турских топова и заробљених војника на обема бојиштима. Тај преглед ево овако изгледа:

	топова	паша	војника
Ардахан — — —	92	1	1000
Никопољ — — —	90	2	7000
Горњи Дубник — —	4	1	4000
Телиш — — —	3	1	3000
Алаџа — — —	42	8	7000
Деве Бојун — —	36	1	300
Хафис Тепе — —	—	—	540
Карс — — — —	350	2	16.000
Свега	617	16	38 840

По „Нов. врем“. Руси су у Малој Азији до сад заузели земљишта 375 квадр. миља или 18.500 кв. врста, отели 500 топова и 20.000 војника заробили; а до пада Карса изгубили су које погинулих, које рањених, које болесних 360 официра и 14.000 људи.

„Српска Зора“ доноси овај занимљиви опис под насловом: **Освојење Никшића.** (Наставак).

Јула 14. кнез освојитељ, увиђајући, да је све прочистио и да може стварном обсађењу приступити, учини овај распоред: војводу Машу Врбицу остави на Требешкој Главици и да опаше од Чађалице југоисточно до више умке на Бистрице; војвода Петар Вукотић од Бистрица испод Уздомира северо-западно до Студенички Главица; војвода Илија Пламенац од крај Студеничких Главица до Чађалице погради шанчеве испред турских у исте Студеничке Главице. Турци с овим пасом буду јако стегнути и од реке Зете одсечени.

Јула 15 пошто је команданту града јављено, да нејач, жене, децу, старце из опасности склони, са свију страна настане често бомбардовање, с Требешке Главице најжешће се радило, цели дан страшно рикаше четрдесет црногорских и турских топова и гранате лепршаше и разирскаваше се; настаде и пушкарање. Турци су тај дан много штете и јада претрпили, јер је много њиних кућа оборено и чељади убијено. Црногорце заклањаху тврди шанчеви те не имаше знатне штете.

16. истог месеца кнез обрати пажњу војводе Врбице на Чађалицу, да треба те куле, ту важну тачку најпре сруши и тим граду одузети јаку потпору. Врбица обори топове на поменуте куле, које исти дан добро сруши, а сутра дан око четир часа по подне зажди топовима поменуте куле. За фајду су Турци претуљевали ватру кад ни топови не дадоше претулити, и куле се у пламен претворише и све изгореше; уно храбри Турци и ако без кула остадоше и без заклона сваког, не хтеше тај важан положај напустити, ускочише у већ поменуте шанчеве и бранише јуначки положај Чађалицу од 17. јула до 7. августа.

Кроз ових двадесет дана кнез Никола је разна тактична средства употребљавао, да би принудио посаду Чађалице на предају; обилазио је све позиције, које су његови војници задржавали; 20 јула излазио је светли господар и на Требешку Главицу и више пута лично је топом гађао. Ово је Врбиця и целој војсци било противно с тога што пушчано турско зрно непрестано на топ сипаше и што највише топовске нишанџије гињаху, али ко је могао кнеза разма његове сопствене воље одклонити, да топом не гађа, кад је већ једном дошао до топа, требало је пређе предупредити, да свељубљена кнез и врховни заповедник не ступа и не буде изложен таквим очевидним опасностима Али слава богу кад је сретно прошо! Жао је кнезу Николи било, пустити Црногорце, да Чађалицу на јуриш узму с тога, што се мислило, да ће најмање до сто добри јунака од црногорске војске погинути при узимању Чађалице; но пошто сви покушаји беху безуспешни, кнез одлучи и дозволи да се на тврђаву јуришем удара. Три стотине војника из три батаљона здружени буду том задаћом одликовани, и пошто је кнез сам с речима:

„Хајте, соколови, узмите Чађалицу!“

у њима с племенитим говором распалио најживљи огањ одушевлења и одважности, Црногорци полете и око девет часова ноћу 7. августа заори се уз Чађалицу вис; Турци дочекаше Црногорце у својим шанцевима просипајући најжешћу ватру из пушака. Црногорци незаустављајући се, ускоче у шанчеве. Турци тад побегну, изузимајући њих тријест и четири, који остану на месту мртви. Читаоци сад очекивају, да чују читуљу, колико њих Црногораца погибоше на жртвенику отачаства уз добит Чађалице и при овом одважном јуришу: а кад кажемо, да није ни један погинуо, до само два лако рањена, чудиће се; али што ћемо кад је истина! Овде се обистини пословица: на јунаку невеста остаде, а не обистини она друга: да се само јунакова мајка у црно облачи.

Исту ноћ, чим се Чађалица од турске посаде очисти, наместе Црногорци на њу своје топове, и сутра дан бомбардован је град Никшић с Чађалице и с Требешке Главице. Топовски огањ са ове две тачке био је надкрсни за непријатеља најгоре.

Са освојењем Чађалице Турци буду добро притеснени. Гађање топова се продужавало и посада градска сваким даном постајала је слабија и безнадежнија, да ће се одржати Црногорцима. Ови би соколови радо пошли и на град сам на јуриш, али њихов витешки и постојани владар, коме је од свега скупља човечија крв, није Црногорце хтео пустити на град, да га на јуриш узму, с тога, што би премногa крв витешка била проливена и црногорска и турска, па му неби ни слаба и невина нејач при разјарености војника била спасена

К томе је кнез очекивао и нове руске топове, који 18. августа сретно стигну под Никшић. Знао је кнез Никола, да ће му град јефтиније подлећи пошто само нови топови дођу, као што се је и сјајно осведочило. Руске нове топове са муницијом и свом принадлежности топовском за подвоз и бој Црногорци примили су у своје руке на обали јадранског мора негди између Костеластве и Бара контробантно, и као што смо се уверили, све су једну ноћ с мора на Вирпазар у дно Цминице на обалу Скадарског Језера донели. Кад се узме у вид, да су Црногорци једне кратке ноћи од осам часова мрака са обале сињег мора два девет фунтовна топа са њиховим точковима, гвозденим тешким лафетима, повозним предњацима и осталом бојевном справом са неколико хиљада граната на обалу Скадарског језера на Вирпазар и то преко турског земљишта по чести и преко онаких стена и онаких крша донели, а с Вирпазара другу ноћ покрај турски тврђава Лесандра и Жабљака на Црнојеву Реку а сутра дан с Реке на Данилов град и са овог такођер уз Зету и оне љуте планине горе под Никшиће, један дан, а све за четири дана с мора с крај Бара под Никшић и под кнез Николин шатор, чин, којему подобног примера нема. Ко познаје ова гола кршима покривена брда, велике висове, као што су између сињег мора и Скадарског Језера над морским ливелом око 5000 стопа, тешко проходиме црногорске путове, куда су поменути топови у извесну краткоћу времена пренесени, рећи ће, да нема врлина над врлинама народа црногорскога.

Главни управитељ црногорске артиљерије, војвода Машо Врбица лично је пратио ове топове са мора па до Никшића. Слава бесмртна буди и народу и војсци, која тако огромно и тешко дело за четир дана изврши, и слава буди вештини и мудрим наредбама артиљеријског управитеља! Нијглев вели: време је новац. У рату је: време спас народног живота.

Од 18 до 22 августа спремало се за најозбиљније гађање града из добродошли руски и из свију други топова, почем се кнез био решио, да град на најпречи и најбржи начин савлада и узме, и сам је уз ту мету лично на све позиције долазио, где су топови намештани, и прегледао и где је нужно било, позиције поправљао.

(Свршиће се)

РУМУНСКИ ПРЕСТОЛНИ ГОВОР,

којим су 15. (27.) новембра о. г. румунске коморе отворене, гласи у главном овако:

„Због рата, што га висока порта против нас води, изјавило је народно заступство у својој се-

---

ЛИСТАК.

ФИЛИПОВА ЉУБАВ.

Написао Октав Феље.

Други део.

(Наставак 14.)

Међу тим су Пруси почели улазити у улицу и избацили су неколико метака картача па браник, пред којим се мучио са лествама мој млади пријатељ.

— Одлази, синовче! — виках му од озго. — Зар не видиш, да ћеш одмах погинути! Одлази брзо! Мене ће ухватити . . . па то ти је све!

— Али, господине заповедниче, зар не видите да гори црква?

Заиста тако је било! Кров од цркве запалио се од пруских танади и пламен је лизао на све стране . . .

На моју част, био сам се уплашио, па сам оставио на вољу том момчету доле да ради што зна, и, тако ми Јупитра, њему пође за руком, да прислони лестве на кулу.

За један тренутак стрчао сам по њима доле.

Кад сам га загрлио, узвикне на један пут . . . тане му је скрхало раме у полак . . . Али како је, јадник, био храбар као лав, то неје клонуо, него се наслањао на мене, те смо се тако докотурали сретно до шуме.

Други дан позлило му је јако, те сам га морао сместити код сељака, који су ми обећали, да ће га неговати . . .

Од то доба не видех га више . . . Несам му знао ни имена, било да ми га неје рекао, било да сам га заборавио . . . И сељаци, који су бригу водили о њему, несу ми могли казати како се звао кад сам после распитивао о њему . . . Можете дакле мислити како сам се обрадовао, кад сам га сад на један пут опазио у опери. Ево му имена на посетници.

Маркеза узе посетницу у руке и стаде читати тихо полагано: Филип Боавиље ла-рошермелски.

— Ал' бих га волела видети из близа, — рече Либернејевица.

— Ала сте сретни, — рече маркез Талијас, — ево га где долази!

Са свим је природно, да су Филипа, после таког увода, поздравили с радошћу у пањези. И сама маркеза, која иначе неје марила за свечане дочеке, подигла се у полак са свога седишта и пружила му је своју малу готово до лаката урукавичену руку.

— Јако се радујем, што сам вас упознала, — рече и развуче мало усне на осмех.

Филип седе иза леђа лепе маркезе, која га онако преко рамена поче испитивати:

— Јесте ли дуго боловали од ране ваше?

— Доста дуго, госпођо! Морао сам провести у купатилу са оцем својим три месеца дана, док сам се опоравио.

— Али сад сте већ оздравили са свим?

— Са свим!

— Хоћемо л' се виђати чешће ове зиме?

— Госпођо!

— Ви спадате сада некако у нашу породицу . . . Кад је ко коме био тако добар друг и честит пријатељ у рату, као ето ви моме мужу . . . то су вам се онда по свој прилици морале и душе јако сродити!

— Госпођо!

— Господине! — упаде у реч Либернејевица, лепа, дражесна жена с ватреним очима, — и ја спадам у породицу, па вас молим, да се сетите тога . . . Сутра на вече биће мало друштво у нас . . . Скакаћемо мало . . . ситнарија . . . Ако сте се опоравили, моћи ћете играти . . . Али и без тога ви ћете нам свагда бити мио и драг гост.

— Госпођо!

— Чин се хтеде почести и маркез испрати Филипа готово до седишта његовог у оркестру.

Кад се вратио у пањегу, сви почеше обасипати хвалом Филипа, осим маркезе, која се, као што смо већ напоменули, неје загревала лако.

Филип Боавиље вратио се из купатила у Париз.

Драма страшних догађаја учинила је, те су заборавили на књижевну недаћу Филипову у Паризу, где му је међу тим скочила цена у очима пријатеља његових, који су дознали били за његова јуначка дела. Отац му је, истина, наговестио из далека, да би га радо повео кући, али кад га је Филип, поруменевши мало, у место одговора запитао: да ли се удала Јованка? па кад је стари Боавиље морао признати да још неје, то Филип остаде при намери својој, да се врати у Париз, да тамо положи нужне му испите и да потражи службу код државног већа.

— Веруј ми, синко, — рекао би у смеху више пута стари Боавиље, — веруј ми, да је то права манија од тебе, што се плашиш од те девојке, која се допада свакоме на свету.

Али та хвала неје могла разгонити филипову мржњу још из детинства према Јованци, а така је мржња, као што знамо, најпостојанија.

Међу тим то његово непромењено мишљење о Јованци неје му могло одузети опет задобивену љубав оца његовог, који је свакога другога или трећега месеца потражио сина свога, па је с њиме провео неколико дана.

Од како се Филип вратио у Париз било је то по други пут, да је дошао у оперу, нарочито с тога, да види маркезу Талијасовицу, којој још онда, кад је први пут био у опери, неје знао имена, али која му је замакла за очи, што је јако лепа била. Ране, које је добио у рату и у љубави, несу му уталожиле крв, и као млад храбар војник био је тако исто лако раздражљив и романтичан, као што то беше некада, кад је оно написао Фредегонду и кад је волео Мару Жералдову. И ако му је знало срце планути брзо, то се ипак може мислити, да лепа жена, коју је само једанпут видео у позоришту, неје могла одмах распламтити у њему страст. Па ипак кад је у пријатним мислима изишао из пањеге маркезе Талијасовице, неје могао да се одбрани од зле воље, која га је била спопала, што је то бајно створење жена баш онога човека, коме је он живот спасао, и који је опет њему одмах за тим учинио исту услугу. Тешио се речима маркезиним, да ће од сада бити члан њихове породице и да ће му тако та лепа жена бити сестра, а то је ипак нешто, кад имамо тако умиљату жену за сестру.

Други дан потражио га је маркез. Учтивошћу и љубазношћу својом задобио је са свим Филипа. Кад се на вечерњој забави гос. оће Либернејевице састао с маркезом, усиљавао се, да је гледа, као што гледа брат сестру. Али маркеза не беше ни слика ни прилика за сестру. У њој је било нешто од нимфе, нешто од виле, нешто од маркезе, нешто од краљеве љубазнице, али пре свега она је била паришкиња, која не беше створена да буде коме сестра.

Маркези Талијасовици било је у то доба двадесет и осам година. Свежа, ружичаста рамена, са свим глатко чело, плава коса, која је прелазила у смеђу боју, лепи бели зуби и готово девојачки осмех чинили су, да си морао помислити, да јој неје више од шестнаест година; али, за дивно чудо, очи јој опомињале су те на године њезине, шта више чиниле су је старијом него што је. Погледи јој били су замишљени, оштри, плавичасти као да су од оцила.

(Наставиће се.)

сији месеца априла, да су се за навек прекунуле свезе, што су нас везивале за отоманску државу; то је нар. заступство гласно прокламовало потпуну независност наше земље. На бојноме пољу бугарском наши су војници енергично потврдили ту изјаву. Крвавим бојевима око Плевна постала је ова тачка правим кључем војничких операција на Дунаву; тамо је пренесена наша обранбена линија; гоњени нагоном нашег сопственог одржања, морали смо тамо похитати, где је опасност, и кнез на челу наше младе војске није оклевао да пређе Дунав. На бојноме пољу вршили су наши војници достојно своју дужност; земља то зна, наши храбри и моћни савезници јављају то, па и наши непријатељи признају то. Племената крв, што тече у жилама наших војника обогатила је наше војне летописе новим јуначким делима, а на славним листовима, што су посвећени бојевима код Рахова и Калопгаренија, имаћемо у напредак да забележимо и имена Рахово и Гривица. Ми смо доиста имали великих и тешких губитака; али јунаци они, који су својом крвљу славно крстили румунске заставе и својим животом искупили будући опстанак Румуније, оставили су своја бесмртна имена урезана како у срцима нашима, тако и у повеснници нашег препорођења. Законодавном телу биће дужност да што пре састави закон, којим ће се обезбедити живот удовица и сирота оних јунака, који су се за отаџбину борили и погинули. Борба против отоманске војске још није свршена; задобивени успеси траже нових успеха, и кнез, официри и војници обвезани су да истрају на пољу части. Та највиша дужност спречила је кнеза да испуни другу, његовом срцу драгу дужност, на име, да дође у народно заступство и да га поздрави при отпочињању његових законодавних послова.

Кад Плевно једном падне у наше руке — надајмо се томе сви —, тада ћемо на његовим развалинама диктовати мир, који нам је вазда мио био. А будимо такођер уверени, да ће нам из тих крвавих развалина понићи независност, коју ће и Јеврона признати. Ваше патриотске одлуке, храброст наших војника и њихова за тако племениту свар проливена крв, учинила је, те је кнез тврдо уверен — а сигурно и сенат и комора — да су гарантне силе овога пута потпуно сазнале, да је Румунија земља, која доиста има животне снаге. Могли су се уверити, да смо ми народ, који познаје своју мисију на доњем Дунаву, који има довољно постојанства, да ту мисију испуни, и енергије, да је заступа, по потреби и с мачем у руци.

За нас је прошло време туђега старатељства, време вазалства. Румунија је данас и остаће вазда слободна и независна земља.

У очекивању његова повратка у земљу, даје кнез на знање, да ће министри поднети народној скупштини на мудро и патриотско расправљање разне законске предлоге, што су у опште од потребе по земљу, а особито по војску. Кнез је тврдо уверен, да ће се сенатори и посланици у озбиљским околностима, у којима се находимо, знати држати на висини поверене им од народа мисије, и да ће бити онакви, какви су били наши претци у великим часовима наше повеснице, на име: да ће бити Румуни, који су проникнути једном мишљу ивољом благостања, независности и величине наше драге отачбине!"

ДОПИСИ.

Београд 16. новем. — Данас се све по варожи ужурбало. Видиш само, како овај или онај трчи, па купује по чаршији ствари, које су му нужне за границу. Ту ти се тражи оружје, револвери, ту се оштре сабље и тесаци, а тамо опет другог видиш како носи опанке или чизме, коморџије подкивају коње, подмазују кола, оправљају, што је искварено. Еле све се дало у посао, нико не седи беспослен. Трговци и занатлије свршују рачуне, опраштају се исто онако срдачно, исто онако весело, као и прошле године пред полазак на границу. Сутра ваља зором на ногама бити и весело путовати до Гроцке као што наредба префектова гласи, али сваки ти то зна, да није Гроцка збориште војничко, већ граница. Тамо ваља на збор доћи и огледати се, ко ће ове године победу донети. Да, тамо преко Тимока, Дрине и Рашке треба тражити зборног места, с браћом се састати и за јуначко здравље запитати.

На лицу сваког војника видиш неку особиту расположеност, свако ти је то једва дочекао, да се на сутрашњи дан опрости Београда, те с опроштајем престане једном мислити на ово несносно стање, које му је горе јаде задавало, него ли ништа на свету. Шта је рат за њих данас, ништа, кад зна да ће се одласком њиховим на границу и ствар једном наша решити, а престати ова неизвесност, која је све бацила у назад.

Из Србије забрањен је извоз стоке за Аустрију. Ову наредбу Аустро-Угарског министра финанције не разумемо, кад се поуздано зна, да никаква болест не влада међу стоком, као што мори болештина стоку по неким провинцијама у Аустрији.

Јуче је г. Љубомир Каљевић, начелник мин. финанције, бивши министар-председник, дошао с пута из Париза и Италије, камо је ишао поради склапања зајма са неким трговачким кућама. Не зна се, колико је у опште у овој ствари г. Каљевић успео.

Јуче вам јавих, да ће се скупштина сазвати за 3. децембар у Крагујевац, а данас већ морам вам рећи, да се из министарства пустио глас, као да је то само комбинација била. Политичко небо наше мења се, као и природно, час једно, час друго, а као извесно зна се, да је требао сутра изаћи у званичним новинама указ о овој ствари. Место сазива скупштине доћи ће сакупљена војска на границу. Види се по овоме, како брзо ствар акције напредује.

Говори се, да ће влада поново издати закон о обустави плаћања — мораторију.

Команда стајаће војске пренесена је на корпуске команданте.

За управитеља народног позоришта постављен је Милан А. Симић.

Крушевац 13. новембра. Овде је цео штаб корпуса моравског, ком је командант пуковник Лешјанин. Због наступајуће акције посао је у корпусу велики, јер се тако припреме чине, да морамо мислити, да није далеко онај дан, кад ћемо сви преко границе. Војска овог округа држи вежбања, и ово дана ће се распоредити поред границе, јер силне тужбе долазе од пограничних становника, да им Турци грдне штете причињавају својим беснилом.

Наш корпус операције ће водити на разне стране. Једна дивизија којој је штаб у Чачку и којој је командант пуковник Тихомиљ Николић, бивши министар војени, оперираће преко Јавора на Сјеницу и биће јој главни задатак, да узме Сјеницу по што, по то, састави се с Црногорцима и пресече саобраћај Босне са Старом Србијом. Овој дивизији придружиће се неке бригаде дринског корпуса, које се као што чујемо, налазе већ у Чачку ради вежбања са стајаћом војском. Друга дивизија оперираће из Алексинца заједно са шумадијским корпусом и то не са целим, већ или с једном, или највише с две дивизије, а остало ће на Тимок, или ако трећа дивизија моравског корпуса оде на Тимок, то ће од шумадијског корпуса једна дивисија ићи на Рашку, а одатле оперираће на Нови-Пазар. Добривољци ће, ако се не промене доцније, водити операције са Копаоника на Косово, као прошле године што је учинио командант копаоничких трупа, и допро до близу Митровице.

Оволико за сад дознао сам, а ако се доцније што измени, писаћу вам.

(Т. С. В.) Беч 1. децем. п. р. (*Писмо Ђуре Даничића друштву „Зори“.*) Друштво „Зора“ повало је *Ђуру Даничића* на прославу тридесетогодишњице његова књижевна рада и петнаестогодишњице опстанка свога, која ће свечаност бити 14. (26.) јануара и. г., дакле на дан српског просветитеља св. Саве. Ево како је Ђура Даничић друштву „Зори“ одговорио:

„Поштованом председништву српског академичког друштва „Зоре“ у Бечу.

Јуче бијах веома срећан, јер примих писмо којим ми јавља поштовано друштво „Зора“ да је одлучило прославити тридесету годину мога књижевнога рада, а петнаесту својега опстанка. Та одлука, у којој усуђујем се рећи да налазим колико за себе почасти, толико за књижевни напредак народни добра знамења, устресла је и напунила и препунила срце моје најживљом радошћу, толико више што долази оданде гдје се књижевни рад мој започе и од младића какав и сам бијах кад почех радити. За то молим да би поштовано друштво примило моју најтоплију захвалност. Ако је књижевни рад мој донио што добра народу српском, нека ми буде слободно рећи да ме је на тај рад потицала и њим управљала свагда дужност коју сам осјећао и без престанка осјећам према свом народу; и ако сам ту дужност до сада тако испунио да ме поштовано друштво налази достојна почасти, коју находим у његовој одлуци, нека ми допусти да му честитам петнаесту годину његова опстанка жељом свега срца свога: *да би бог дао да поштовани чланови „Зоре“ још боље од мене испуне дужности које их у народу чекају.*

На саму светковину колико бих желио доћи, и-пак не ћу моћи, него молим да поштовано друштво буде весело као да сам и ја у њему.

Молећи Вас, господине предсједниче, да би ове моје ријечи — преслабе према моме осјећању — извољели јавити поштованом друштву, остајем

У Загребу 17. (29.) новем. 1877

с особитим поштовањем
Ђ. Даничић с. р.

Из Баније 10. новембра (*На примедбе „Вијенца“ у 46. броју о историји цркве српске од Беговића*). Загребачки белистристични лист „Вијенац“ оглашујући у 46. броју друго издање „Историје цркве српске“ од проте Беговића, попратио ју је с неколико погрдних речи, које ће бити мелем за непријатеље протине и српског народа, јер их је изрекао један меродавни белестрични лист.

Да, мудар је и паметан тај дечко, он је и наученак (само треба завирити у „Приморац“ прошле године) а и јако је нервозан, особито кад му долазе утисци што на српски звоне. Њему је трн у оку српски прота Беговић, као и „Обзору“ и младенцима, те тим својим речима даје само одушке својој мржњи против Срба у Крајини, који се недаду крстити од „Обзора“ и младенаца (а канда ето ни од „Вијенца“). Он у својој научености узвикује: „књига је писана с крајном глупошћу.“ Врло поштено!? Њему је као и загребачким младенцима хисторија: „маштанија, пука лаж само.“ Он бајаги жали по том своју источну браћу, што су тако несмотрени и пребацује српским листовима велеђ, да би се човек од њих надао тријезнијем духу. Сиромах у туђем оку види трун, а у свом не види брвна, па нек онда пребацује другима.

Даље вели, да је књига проникнута фанатизмом. Човек се мора смејати, шта он мисли под фанатизмом, кад га тако радо спомиње? Ваљда то, што српски прота пише само о српској цркви и српским обичајима, живим родољубивим духом, а то „Вијенац“ наравно не може трпити. Чудно је то, како није ништа казао против младеначки изјава и других хрватских памфлета (овај сам израз од „Вијенца“ позајмио) које згољним фанатизмом дишу. Да чудне ли ми објективности и братске слоге!!

Још нешто напомиње „Вијенац“: „Како чујемо (незнам одкуд?) забранила су ову књигу сва грчкоисточна конзисторија, јер их је „честити прота“ и у неке конфесионалне школе мислио био прошвиндловати, те су дјеца мјесто озбиљне науке морала учити на изуст читава поглавља протине мудрости.“ Ова логика егзистира ваљда само у Загребу у редакцији „Вијенца“, јер ко год узме ову књигу у руке, моћи ће увидити, да ово није писано за школу него у опће за православног Србина, те се по том нити не може рабити као школска књига.

Међу тим српски свет неће марити за овака булазнења једног белетристичног листа, који би у опће мало објективније судити морао, (а још к тому не би му шкодило мало више свести); него ће похитати да баш набави ово дјелце, из кога ће сваки научити љубити своју српску цркву, своју српску народност. — Толико за сад на онакове примедбе „Вијенца.“ (*α+β*)

ς—ι **У белој Цркви** 11. новембра. — Овдашња певачка задруга држала је јуче своју 37 беседу. За 11 година од свог постанка, ту се збрала сва овдашња Србадија да потпомогну цјел, да потпомогну оно мало мезимче, које се за опстанак свој бори — своју певачку задругу. — На сваком си мого видити одма с почетка неко задовољство, а уједно и неку чежњу, да се дигне једаред завеса, која је дивно и укусно под надзором свог врсног председника г. Симе Мичина зграђена, — не потраја дуго пошто се већ и приличан број наших лепотица скупи, а беседа се већ и започе. Но пре нег што би на поједине пијесе у распореду прешао, не може ми се на ино, а да један огроман недостатак у истом не споменем, који уједно диже и усавршава сваку беседу — а то је: „говор“. Беседа по мом свађању није само једнострана проста забава, но уједно и поучна забава, на којој се не само валцери и потпурији но и поучна предавања држе, у којима се не само врлине, но и мане, ако не у другом а оно бар у нашем социјалном животу треба на тапет да изнашају. — Но нећу дуго да набрајам врлине таквих говора, пошто би се у заносу мом за поучним говорима удалио управ од цјели мог данашњег писања. —

Пређу дакле на распоред беседе. На првом месту беше: „Српски Потпури“ из Увертире „Метузалем“ свиран по обичној својој вештини од овдање милитарне капеле; на другом: „Бугарске народне песме“ од Товачовског. Ове су поред све своје једноставне мелодије ипак сваког могли узадовољити, пошто их је задруга с великом вештином и прецизношћу отпевала; на трећем: „Луда“ од Петефија, декламован мало брзо, но ипак добро од Томе Карадеда. Млади брат показо је у свом декламовању вољу, а види се и из начина декламације и ђестике, да је и дух парчета доста сватио. На четвртом месту беше, опште омиљени четворопев: „Там гдје стоји и градиć бјели“ од Лисинског“ и ту су показали учествујућа браћа из задруге, да су себи доста труда дали, пошто су и ову, поред свег тог што им је тенор г. Т. К. мало загушљаво водио песму, ипак с великом прецизношћу отпевали. На 5-ом: и предпосљедњем месту: Потпури из „Montenegrins“ за виолину и гласовир од Лишнандера од оба учесника врло добро изведен; особито морам овом приликом споменути вештину младе гђице. Покорнија, која је поред своји млади, још детињски година заиста показала овом приликом својом брзином, по свом складном и неусиљеном предавању на гласовиру, да ће велика вештакиња бити. На последак је уз бурни усклик публике отпевано „хајдмо браћо“ од Хлавача, и с тим је свршен први део распореда, да се започне за други, млађи, особито женски и нежнији пол, с тим интересантнији део. Ту да си била, поносита Темишварквњо, Арадкињо и Кикинђанко, да видиш како се уватило у коло, старо и младо, мало и велико, на сваком образу си мого видети неко задовољство, и понос српски, то да сте видели, ви горде сестре, морале би се застидети од саме себе и збацити машту гордости и одвратности наспрам — (den langweiligen) кола; ту неје било луксуса у хаљинама, и ловане на глави но просто, једнострано, чисто одело, с правим типом умерености. Живиле таке Српкиње!! —

ИЗВОД ЗАПИСНИКА СЕДНИЦЕ ЕПАРХИЈСКОГ ШКОЛСКОГ ОДБОРА

држане у Н. Саду 3. нов. т. г.

Председава Васа Пушибрк подпредседник, извештава Ст. В. Поповић референт. Присутни: Светозар Савковић, др. Јојкић, Мита (Мица) Поповић и Глибоњски.

Бр. 1. Минист. угарски богочасти и јавне наставе упућује како да се издају сведочбе учитељима од стране општина: са печатом итд. — На знање и публиковаће се општинама.

Бр. 2. Минист. угар. богоч. и јавне наставе препоручује неку књигу о сујеверју написану. — На знање и публиковаће се.

Бр. 3. Високи савет школски позива одбор, да под теретом одговорности до краја ове године пошље генералне табличне исказе о стању школа у овој епархији. — Предаје се референту да на своје време што се захтева зготови.

Бр. 4. Високи савет школски преко овога одбора налаже референту, да уредно школе прегледа, стање истих извиди и пази, да ли све подручне му школске власти својој дужности најтачније врше. Где какав неред и неуредност примети, има то одма овом одбору а овај опет самом савету до знања ставити. — Узима се на знање и уступа референту.

Бр. 5. Високи савет школски позива овај одбор, да да извештај до свршетка ове године, у колико је успела ствар у погледу предлога његових: да се општине позову на прилагање за изашиљање стипендиста учитељских на практичне течајеве воћарства, вртарства, челарства и т. д. и ради установљења стручних подобних школица, које би матерјално стање нашег народ подићи имале. — Предаје се референту да искани исказ зготови.

Бр. 6. Високи савет школски у своме отпису наводи, како је дознао, да се у многим школама слабо а у неким ни мало не предају они предмети, који су у §. 18. „Уредбе“ изложени; да су архиве школске већином неподпуне, дневници школски не воде се уредно, главних школских записника ретко где има и од осталог под V. „школски наредаба“ бр. 86 наведеног још и мање има. С тог понављајући своје наредбе најстрожије налаже овоме одбору, да пази који учитељи то неће да врше, и у таковом случају поступити с њима по §.§. 2. 9. 15. 16. и 26. дисциплинарних правила. Који пак учитељи несу у стању дотичне предмете предавати, имају се упутити на поново полагање испита. — Има се публиковати и у смислу поменутог високог отписа подручним месним школским одборима и управитељима под личном одговорношћу најстрожије наложити, да се све тачно у школама врши и у реду држи.

Бр. 7. Ствар врбашког учитеља П., који се са својом општином поравнао, узима се на знање, и општина се позива, да плату тамошњих учитеља регулише и што пре амо поднесе.

Бр. 8. У спору шовске општине са њеним учитељем решено је, озбиљно опоменути и општину и учитеља; општину за то, што је самовласно обуставила шиљање деце у школу и што потребна учила и намештај школски не набави, а учитеља, да се у будуће клони својих учињених погрешака. Трошкове обе странке имају подједнако сносити.

Бр. 9. Новосадском учитељу Љ. М. на тужбу дотичног месног школског одбора — ради непослушности у званичном послу према својим претпостављеним властима, издаје се укор, и има му дотични шк. од одредити цркву у коју ће на богослужење ићи.

Бр. 10. Кулски бивши учитељ Ракић примио је више новаца пре но што је напустио учитељство и школу и учинио је са својом општином поравнања које би овај одбор одобрити имао. — Писати општини да се подробније изјасни, колико је више Раквић примио и колика је награда дана ономе, кога је замено.

Бр. 11. Из Ђурђева тужује поново неки грађанин тамошњег учитеља Б. — Уступа се референту да приликом истраге предузме и ту тужбу.

Бр. 12. Новосадски учит. збор моли, да се наредба њиовог месног шк. одбора обустави и за неумесну прогласи, по којој би они имали четвртком надокнадити оно што се празником или како друкчије изданГуби. — Пошто је месни шк. одбор са свим упутно и умесно по „наредби високог шк. савета“ поступио, то се збор упућује на ред, да се има по изданим му наредбама строго владати иначе има одбор поступати по дисциплинарним правилима.

Како се пак из жалбе управитеља школа новосадски види, да је поменути збор претресајући „наредбе“ високог савета школског устајао против ових и негирао легалност њима и претпостављеним властима, то се управа позива, да у будуће томе на пут стане.

Бр. 13. Фелдварски и петровоселски шк. одбор шаље исказе школске за текућу годину. — Уступају се референту.

НОВИ САД 22. нов. Хрватски посланици — као што „Драва“ јавља — хоће да причекају на сабору расправу на интерпелацију о утеловљењу крајине, па ако би интерпелација безуспешна била, онда ће корпоративно иступати из сабора. — Ако се та вест обистини — примечава „Пешти Напло“ — онда ће и Мађарска имати своје „Чехе.“ Хрватски посланици, тако вели тај мађарски лист даље, седе у сабору угарском на темељу угарско-хрватске нагоде, на темељу закона једног, па ако

Хрвати повреде ту нагоду, то ће се сигурно Угарска побринути за нужне заштитне мере. Једна од тих мера може бити наредба, да се предузму непосредни избори. — Тим ли дакле прете Мађари! Хоће ли се у Загребу те претње убојати?

— Књижевно оделење „Матице српске“ у седници својој од 20 новембра о. г. одлучило је, да се свакога месеца држе по један пут *књижевни састанци* „Матице српске“, Ти састанци биће сваког 15. (27.) дана у месецу, и то свагда у 4 сахата по подне.

НОВИЈЕ.

— „*Берз нов.*“ пишу, да руски министар финансије имаде на расположењу још преко 100 милијуна рубаља за најкраче ратне потребе.

— „*Ажанс рис*“ побија паришке вести, као да ће се по паду Плевна закључити мир.

— „Стендер“ јавља из *Цариграда*: Турци заплениле два талијанска брода у Воспору, који су прешли блокадну пругу. С тога се изродио озбиљан спор међу Портом и Италијом. Гроф Корти, талијански посланик, пређаше, да ће изјавити, да блокада нема вредности, ако се бродови не пусте слободни; још изјави, Италија ће се латити крајњих мера, да принуди Порту, да попусти. — Даље се јавља, да је врло велика запетост међу Портом и талијанским кабинетом с тога, што Порта вели, да има поузданих вести о томе, како хоће гарибалдовске својевољачке чете да упадну у Албанију, поред свег тог, што је талијанска влада изјавила страним посланицима, да ништ не зна о гарибалдовој експедицији.

— „*Меморијал дипломатик*“ јавља, да Русија иде за тим, да она непосредно води преговоре с Портом; Немачка подупире тај захтев, Инглеска му није више са свим противна. — Султан је потписао отпуст Махмуд-Дамад-паши.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Поштовани господар Павле А. Николић из Баје, сада становник и трговац из Земуна, поклонио је са својом супругом госпођом Милицом у течају ове године нашој св. цркви једно велико сасвим ново јеванђеље са богатим украсом и сребрним оковом; а друго старо јеванђеље дао је поново украсити у плавој кадиви, — које је пречасни прото земунски г. Ј. Вукадиновић — у присуству дародаваца и више одличних нам гостију из Земуна — осветио.

Борчанска српско-православна општина овим испуњава најмилију своју дужност, јавно благодарећи високопоштованим дародавцима: г. Павлу А. Николићу и госпођи му Милици, на овом племенитом и ритћанском дару. Бог дао: хиљадили се овакови Срби-хришћани.

У Борчи 15. новембра 1877.

У име целе борчанске општине: Арса Ристић председник црк. општине. Сава Неофитовић јеромонах и администратор. Милин, кнез.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У штампарији **Милоша Грабовачког** у Земуну налази се под штампом нова књижица под насловом:

СОЦИЈАЛНА ДЕМОКРАЦИЈА
и
радднички живот у животињском свету.

Написао
Др. Луј Бихнер.

Цена је 20 новч. или 100 пара.

Књига ће изнети 4. штамтана табака а изићи ће из штампе пред божић.

Наруџбине ваља управити на потписаног.

У Земуну месеца новембра 1877.

МИЛОШ ГРАБОВАЧКИ.

СРПСКА ЗОРА

илустрован лист за забаву и поуку.

Издаје и уређује: ТОДОР СТЕФАНОВИЋ ВИЛОВСКИ.

Са XII. свеском нашега листа, која ће изаћи 1. децембра, завршује „Српска Зора“ другу годину свога опстанка.

Јављајући ово поштованој читалачкој публици не можемо на ино, но да је поново умолимо, да се својски заузме око растуривања овога листа.

Сад нам ваља приномоћи ово подузеће, сад ваља да се реши читалачка публика према нашем листу, па ако је, узевши у обзир врло малену потпору од стране наше публике, иоле одговарао своме позиву: е онда, да га пригрли, како би се могли по ново одлучити, да и у идућој години наставимо издавање овога листа.

Ми дакле поново изјављујемо, да проширење листа, његов напредак у сваком погледу, једино зависи од саучешћа публике наше.

Да би угодили већини наших читалаца ми смо се решили да издајемо лист од нове године

на великом формату

као што излазе познате немачке новине: **„Illustrirte Zeitung“** и **„Ueber Land und Meer.“**

Лист ће излазити као и до сада у месец дана један пут а на $2\frac{1}{2}$ велика табака.

И ако му је формат увећан, цена ће листу бити она, која је и до сада била.

Но да би овако проширен лист редовно излазити могао, ваља српска публика да му обезбеди опстанак, а то ће учинити обилном претплатом и живим заузимањем за лист у сваком обзиру.

За то се обраћамо пре свега на досадашње наше претплатнике и пријатеље, молећи их, да се и речју, а особито **делом** заузму око распростирања нашега листа, а нарочито апелујемо на наш женски свет, који је највише кадар заузетошћу својом потпомоћи овако подузеће.

Да смо ове године при свем том, што су околности по напредак листа веома неповољне биле, са своје стране све могуће учинили, признаће можда већи део наших читалаца, јер је могао увидети, да смо се трудили, прикупив прваке наше књижевности, као сараднике, да лист потпуније одговори позиву своме.

Ми смо придобили нашем листу најпознатије наше књижевнике, који ће и даље бити наклоњени нашем подузећу, а на име: **Стјепан М. Љубиша, Змај-Јован Јовановић, Ђура Јакшић, Стојан Новаковић, Чедомиљ Мијатовић, др. Лаза Костић, др. Милан Јовановић, Љубомир П. Ненадовић, др. Милан Костић,** епископ **Герасим Петровић, др. Михаило Полит-Десанчић, Симо Поповић, Ђорђе Рајковић, Мита Поповић, Панта Поповић и Ника Грујић-Огњан.** Не можемо, а да не споменемо необичне услуге, које нам чини у свакој прилици гђа **Мина Вукомановићка Вукова,** и чувени писац „Србије“ и „Бугарске“ г. **Ф. Каниц;** Војену струку заступа у нашем листу мајор **Јован Стефановић Виловски.** Од млађих такође опробаних снага, које нас потпомажу на књижевној страни, ваља да споменемо: **дрда Милана Јовановића Батута, професора А. М. Матића, Миту Живковића, Пају Марковића, Саву Петровића, Ивана В. Поповића, Стеву Врчевића, Мишу Т. Јовановића, Стеву Јефтића, М. Мауковића и А. Радуловића.**

Трудили смо се, колико смо могли, да увадовољимо читаоце, и ако поред свег тога много пита не достаје, то је онда кривица до публике, која нас није у оној мери потпомагала, колико је нужно, да овакав лист потпуно одговори задаћи својој. **Но и томе ће се доскочити, чим публика живље око тога прионе, да нам се број претплатника знатно увећа, а тиме материјално стање листа унапреди.**

За то и опет велимо: да опстанак и напредак нашега листа једино зависи од свога природног протектора, а то је од СРПСКЕ ПУБЛИКЕ!

Ми смо спремни, да олакшамо држање нашега листа ономе, који то одиста заслужује, али **од иоле имућнијих пријатеља наше књижевности, од наших родољуба захтевамо и имамо права да захтевамо, да се претплаћују на лист и да по том редовно уплаћују, јер од редовног уплаћивања опет зависи редовно излажење листа.**

Ђацима са средњих и виших школа дајемо лист у пола цене, него се ваља у овом случају наруџбинама непосредно обраћати на администрацију овога листа.

Скупљачима радо дајемо 20%, те за то умољавамо сваког, који је спреман, да за наш лист скупља претплату, да се за времена пријави администрацији „Српске Зоре.“

I. број за годину 1878 изаћи ће I. јануара по нашем календару и донеће осим неколико врло занимљивих и лепих слика приповетке, поучне чланке, животописе и друге саставке, који су потекли из пера првих и најпознатијих књижевника наших.

За то молимо оне, који нам још дугују за ову годину, да нам се што пре одуже, а остале пријатеље наше да се пожуре, хоће ли се даље претплатити и кога су све приволели, да се претплати на „Српску Зору.“

Претплатна је цена листу ОД НОВЕ ГОДИНЕ:

На читаву годину	6 фор.	за Аустро-Угарску	72 гр.
На пола године	3 „		36 „
На четврт године	1 „ 50 н.		18 „

за Србију.

За Русију, Турску и Немачку 7 фор. а за Америку 8 фор.

Осим саме администрације примају претплату књижаре: **Браће Јовановића у Панчеву, Браће М. Поповића у Н. Саду, Велимира Валожића у Београду, Миливоја Каракашевића у Сомбору и Јефте Милића у Котору.**

У Бечу, крајем новембра 1877. **Уредништво и администрација „Српске Зоре“**
Wien, VII. Burggasse 24.

„СРПСКИ СОКО“

велики илустровани календар за годину 1878.

Цена је 50 нов. или 1 динар.

Наручује се у Новоме Саду у администрацији „Заставе.“ У Београду у књижари В. Валожића, као нашег главног и јединог комисионара за целу Србију.

Књижарама се даје обичан књижарски рабат, а остали растуривачи добијају 20%.

У Новоме Саду 16. новембра 1877.

УРЕДНИШТВО „СРПСКОГ СОКОЛА.“

У штампарији Милоша Грабовачког у Земуну изашао је

НОВ КАЛЕНДАР
под насловом
СРНЧЕ
ЗАБАВНИ КАЛЕНДАР ЗА ГОДИНУ 1878.
Издање и штампа Милоша Грабовачког.
Година прва.

Цена је на комад само 16 новч. или 1 и по грош (60. пара)

За готов новац ко на више поручи добија 30% у комисију 20%, а књижарима 33% у комисију 25%.

Наручбине ваља управљати у Земун на потписаног.

У Земуну новембра 1877. **Милош Грабовачки.**

Књижара браће Јовановића у Панчеву

јавља свима школским властима као и господи учитељима, да су у њеној накладн у место досадањих школских књига: **Земљопис** за III. и IV. разред **„Отачаствена и српска повеснница** од Н. Ђ. Вукићевића, које су за Угарску забрањене, изашле ове давно ишчекивене и тражене **нове школске књиге:**

ЗЕМЉОПИС

за српске народне школе у Угарској, са обзиром на најновије заокружење жупанија у Угарској по најновијим мађарским изворима израђен. За III. и IV. разред.

Цена 40 нов.

Слике из историје угарске

за ученике основних школа у кратко нацртане.

Цена 24 нов.

Слике из историје србске

за ученике основних школа у кратко изведене.

Цена 20 нов.

Књиге ове писане су према приликама нашима и удешене су с особитом пажњом за српске школе у Угарској, те се са своје ваљаности за општу школску употребу препоручују.

Осим ових књига издадосмо баш сада и ову:

МАЛА КАТАВАСИЈА

за школску употребу.

Цена 16 нов.

Књига је ова састављена од оног истог стручњака, који је и књигу „Новаја катавасија“ написао. Она се одликује богатом садржином, која је систематски а за децу распоређена, те наткриљује у сваком погледу ону бечку књижицу „церковноје пјеније.“ Са своје пак малене цене приступачна је и најсиротнијем детету.

Ми се надамо да ће вас све п. н. школске власти и господа учитељи својски потпомоћи, да ове нашој школи одвећ потребне књиге у њу уђу, те да се тако лане претрпљена штета у настави ове године накнади.

На сваких 10 књига једне врсте иде 1 бесплатно.

Панчево, крајем октобра 1877.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

III. додатак нашег главног списка изашао је о Митрову дне и разашиље се свакоме на захтевање бесплатно.

Прво ц. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ
ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА

Из Новог Сада од 12. нов. 1877. почемши.

У Земун и Оршаву: средом и суботом у 4 сата по подне.

У Пешту: уторником, и суботом у 1 сат по подне.

У Новом Саду 12. нов. 1877. **Оправништво.**

Курз бечке берзе 23 нов. (4. дец.)

5% металици	63.70
5% народног зајма	66.90
Државни зајам од 1860 г.	112 27
Акције банчине	807 —
Кредитне акције	210.60
Лондон	118 95
Угарске разтеретнице	78.40
Темишварске разтеретнице	77 75
Ердељске разтеретнице	76.—
Хрватско-славонске разтеретнице	85.—
Сребро	105.63
Ц. кр. дукати	5.63
Наполеондори	9 54
Немачке марке	58 70

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На обосполној опћој пучкој школи у Реметици кр. поджупаније румске има се попунити место учитеља источно-православне вероисповести уз годишњу плату од 350 фор. 3 хвата дрва, стан у нарави и врт.

Просителји нека своје на високу кр. хрв. слав. далм. земаљску владу управљене молбенице с крштеним писмом, сведочбом о учитељском оспособљењу, досадањем службовању и моралном својем понашању поднесу опћинском школском одбору у Реметицу (пошта Ириг) до 27. децембра (по нов.) 1877.

Кр. жуп. школско надзорништво.

У Вуковару 27. новембра (по нов.) 1877. 1—3

СТЕЧАЈ.

На обосполној опћој пучкој школи у Добринци кр. поджупаније румске има се попунити место учитеља, подједно црквеног певца источно-православне вероисповести уз годишњу плату од 350 фор. 3 хвата дрва, стан у нарави и врт и 50 нов. од укопа.

Просителји нека своје на високу кр. хрв. слав. далм. земаљску владу управљене молбенице с крштеним писмом, сведочбом о учитељском оспособљењу, досадањем службовању и моралном својем понашању поднесу опћинском школ. ском одбору у Добринце (пошта Рума) до 27. децембра (по нов.) 1877.

Кр. жуп. школ. надзорништво.

У Вуквару 27. новембра (по нов.) 1877. 1—3

РАТ НА ИСТОКУ

којега су последице, да је наш извоз у доње дунавске пределе сасвим прекинут, принуђени смо да нашу

творницу кинеског сребра

сасма напуштамо те и наше велико стовариште изврсних производа од кинеског сребра испод производне цене продавати.

За углед нека служи овај извор из великог ценовника, кога ми на захтевање franco шиљемо.

Спуштене цене.

	пре	сада		пре	сада
6 кашика за каву	3.50	1.50	1 кутија за масло	5.—	2.—
6 кашика за јело	7.50	2.80	2 чирака	8.—	3.—
6 ножева	7.50	2.80	6 подметача за нож.	5.—	2.70
6 виљушака	7.50	2 80	1 машице за шећер	2.50	1.—
1 вел. каш. за супу	5·—	2.30	6 деверт-ножева	6,—	2.50
1 вел. к. за млеко	3.50	1 50	6 деверт-виљушака	6.—	2.50
1 кутија за шећер	14.—	8,—			

Најновије гарнитуре манш^етн-дугмета по 1 ф. — са машином, запушача од јагњеде са животињским главама по 40 н.

После изврсни служавника, ибрика за каву тој, намештај за сто, чирака с три крака, посипача за шећер, сервиз за јаја, чачкалице за шећер, гарнитуре за сирће и зејтин и још више други ствари по тако исто чудновато умереној цени.

Особито напоменути ваља

6 кашика за јело
6 виљушака
6 ножева
6 кашика за каву

сва 24 комада заједно у елегантној кутији 24 ф. сада 10.—

То исто од британског сребра сва 24 комада у елегантној кутији само 7 ф. — 11—12

Наручбине са стране извршују се у наточ одма и савестно.

Адреса: **E. Preis,** Wien, Rothenthurmstrasse Nr. 29.

Јавна изјава!

Неповољне околности присиљавају нас, затворити нашу пословницу у Бечу и наше цело стовариште испод творничарске цене распродати.

Да само брзо распродати узмогнемо, продајемо за само

фор. 6.15

следеће практичне и добре ствари и то:

1 тачан сат заједно са дугачким ланцем; ва добро ићење јамчи се годину дана.
1 лампа за сто врло практична.
1 столњак врло леп и богато бојадисан од фине ангора-вуне.
10 бакрореза копије чувени вештака, с којима се 2 собе украсити могу.
1 справа за чај с којим се за 2 минута најбољи чај приуготовити може.
1 **Terracotta** статуа уједно справа за палидрвца, најфиније изведена украшава сваки сто
1 домино игра, подпуна у дрвеној кутијици.
1 кутија за шећер од палисандровог дрвета, са најлепшим изрезом украшена и са кључанцом.
1 књеште за шећер из увек белоостајућег метала.
6 ком. аром. сапуна од Dr. Dupont.
6 ножева с чврстим дршкама и од челика.
6 виљушака са чврстим дршкама.
6 кашика ц. кр. повл. увек белоостајући.
6 кашикица ц. кр. повл. увек белоостајући.
1 кашика за чорбу ц. кр. повл. потежа.
1 кашика за млеко ц. кр. повл. потежа.

50 комада

Сви овде наведени 50 комада коштају укупно само

фор. 6.15.

За све ствари јамчи се.

Атреса: Vereinigte Export-Kompagnie, Wien, Burgring 3.

Наручбине са стране обављају се тачно поштанским поузећем. 3—10

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.